

Kvittering på innsendt hørings svar på Høring Rapport om særfinansiering av små humanistiske fag

Høringens saksnummer: 19/4863

Høring: Høring Rapport om særfinansiering av små humanistiske fag

Levert: 05.02.2020 10:12:24

Svar type:

Jeg svarte som: Forsknings- og undervisningsinstitusjoner

Avsender: Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo

Kontaktperson: Rasmus Gelting Andresen

Kontakt e-post: r.g.andresen@hf.uio.no

Hørings svar fra Det humanistiske fakultet, UiO

Det humanistiske fakultetet er svært fornøyd med at St. Meld. 25 Humaniora i Norge så tydelig satte søkelys på humanistisk forskning og utdanning og har avventet Lie-utvalgets rapport fordi den er svært viktig for fakultetets virksomhet og oppfølging av Humaniorameldingen. Rapporten er forbilledlig klar og god, men ekspertutvalgets mandat og rapport er for snevert avgrenset til å kunne gi en god og levedyktig løsning for små og utsatte fag.

Oppsummering av fakultetets hørings svar

Rapporten viser innledningsvis til Meld. St. 25 Humaniora i Norge, den såkalte Humaniorameldingen, og skriver at «Stortingsmeldingen tar opp utsatte humaniorafag i lys av utfordringer med å sikre nødvendig kvalitet, kunnskapsberedskap og kompetanse i hele landet og for å lykkes med nødvendig omstilling på lærestedene». I lys av dette mener vi at både mandatet til ekspertgruppen og rapporten er for snevert avgrenset.

Kriteriene i den foreslåtte beredskapsmodellen innfris ikke av noen fag eller læresteder i dag. Vi mener likevel at en beredskapsløsning er langt bedre enn den danske modellen, men er usikre på om den foreslåtte modellen vil kunne fungere i praksis. Beredskapsløsningen ivaretar hensynet til institusjonenes autonomi, men den bidrar ikke tilstrekkelig til å sikre nødvendig kunnskapsberedskap eller omstilling.

Rapporten omtaler finansieringssystemet og nevner at de humanistiske fagene er plassert i laveste finansieringskategori. Det er naturlig med det mandatet gruppen er gitt, at den ikke går nærmere inn på dette, men vi

mener underfinansieringen av mange humaniorafag er et sentralt moment i løsningen for utsatte fag og for å sikre faglig bredde og institusjonens omstillingsevne.

Handlingsrom for endring – finansieringsordningen

HF's studieplasser er plassert i laveste finansieringskategori, kategori F, uansett fag. Blant HF's 60 fag er det stor forskjell på hvor kostnadskrevede fagene er. For eksempel er konserveringsstudiet i Sverige plassert i samme finansieringskategori som medisinstudiet, men siden studiet ved UiO er organisatorisk tilknyttet Det humanistiske fakultet, er det her finansiert i laveste finansieringskategori. Musikkvitenskap, som også inneholder individuell undervisning i instrumentene studentene velger, er kostnadskrevede. Det samme gjelder nybegynnerundervisning i de mange språkfagene, ikke minst i ikke-indoeuropeiske språk. HF har også fag med særlig kostnadskrevede utstyrsbehov, spesielt musikkvitenskap, konservering, arkeologi og medievitenskap. Humaniorafag inngår i lektorutdanningen, og krav til utdanningen og til praksis gjør at også disse fagene i dag er atskillig mer ressurskrevede enn tidligere.

For å opprettholde fagmangfoldet ved fakultetet og for å opprettholde høy kvalitet i studiene på krevende fag, er det nødvendig med en omfordeling mellom fagene internt på fakultetet. Underfinansieringen og kryss-subsidieringen medfører imidlertid at majoriteten av fagene ved fakultetet finansieres med mindre enn det laveste finansieringskategori tilsvarer.

Ekspertgruppen legger til grunn at et fag ikke kan regnes som et utsatt fag hvis fakultetet har prioritert faget ved intern kryss-subsidiering. Vi mener dette er å snu problemstillingen på hodet. Kryss-subsidieringen er tvunget fram av underfinansieringen og kan ikke brukes som argument for at et fag ikke er et utsatt fag.

Det har ikke vært en del av ekspertgruppens mandat å mene noe om finansieringsordningen generelt, men siden bakteppet for rapporten om utsatte fag er institusjonenes omstillingsevne, opprettholdelse av faglig bredde og kunnskapsberedskap, mener vi det likevel er viktig å peke på finansieringsordningen. Langt viktigere enn en beredskapsmodell for utsatte fag er det å endre den generelle underfinansieringen av kostnadskrevede humaniorafag. Underfinansieringen reduserer fakultetets handlingsrom og bidrar til å svekke kunnskapsberedskapen og bremse den faglige utviklingen.

Omstilling

I rapporten skrives det at det gjøres mye for å styrke relevans og fornye fagene. Dette er riktig, men det slås samtidig fast at «eksternt press for endring og tilpasning til nye samfunnsforhold er bortimot ikke-eksisterende». Det er en beskrivelse vi ikke kjenner oss igjen i. Både i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning og ikke minst

Humaniorameldingen er det formulert klare forventninger til at humaniora skal bidra til å løse de store samfunnsutfordringene, og at humanistiske perspektiver er viktige bl.a. i FNs bærekraftsmål. Fakultetet jobber aktivt for å bruke hele den faglige bredden til å svare på disse forventningene.

I Humaniorameldingen og Norges forskningsråds evaluering av de humanistiske fagene i 2017 (Humeval) stilles det krav til omstilling innen både studier og forskning. På studiesiden forsøker fakultetet å etterkomme dette blant annet ved innføring av et eget honours-program på bachelor, arbeid med et honours-tillegg i miljøhumaniora på masternivå, et masterprogram i musikk, kommunikasjon og teknologi og et nytt bachelorprogram i skjæringspunktet mellom filosofi, statsvitenskap og økonomi – alt for å øke relevansen i studiene og gjenspeile endringer i samfunnet. Det arbeides intensivt med opplegg for arbeidsrelevant praksis på studieprogrammene, spesielt masterprogrammet i museologi og kulturarvstudier som inneholder et eget utstillingsproduksjonsemne i samarbeid med Kulturhistorisk museum og dessuten praksis ved et stort antall museumspartnere.

Sist men ikke minst er det lagt planer for en utvidelse av bachelortilbudene i spesielt vanskelige språk som arabisk, japansk og kinesisk til fireårige grader. I Humaniorameldingen åpner regjeringen opp for at bachelorgrader i språk som er særlig krevende å lære skal kunne utvides til fire år, men dette har foreløpig ikke fått budsjettmessig oppfølging.

Alle tiltakene krever høy grad av oppfølging av studentene, tilrettelegging av praksis nasjonalt eller internasjonalt eller som for musikkteknologiprogrammet: bruk av avansert og kostbar teknologi. Dette er beskrevet godt i Lie-utvalgets rapport (s. 6). Problemet er at ingen av disse tiltakene har utløst endret finansieringskategori. Det er heller ikke bevilget ekstra midler til implementering av fireårige grader på arabisk, japansk og kinesisk, og disse har derfor inntil videre måttet stilles i bero.

HF ønsker å møte kravene i ovennevnte rapporter om mer studentaktiv læring, flere og bedre tilbakemeldinger til studentene, innføring av nye vurderings- og eksamensformer, større bruk av digitale læringsformer og arbeidslivsrelevans i studiene i form av praksis, og gjør også dette i stor grad. Men dette krever ressurser. Tiden hvor humanistiske fag ble undervist med stordriftsfordeler i store auditorier er forbi, men finansieringskategoriene er uendret.

Rapportens forslag til beredskapsløsning

Modellen ekspertgruppen foreslår har krav at det skal være et studietilbud på mastergradsnivå. Forskningsfag, som kan være viktige ut fra hensyn til kunnskapsberedskap, men ikke finnes på masternivå, er dermed definert bort fra en beredskapsordning for utsatte fag.

Ekspertgruppens forslag er at særfinansieringen i beredskapsløsningen skal

dekke to førsteamanuensisstillinger, med krav om at institusjonen stiller med det samme ressurs. Studietilsyns forskriften krever at et fagmiljø knyttet til en masterutdanning skal ha minst 10 prosent professorkompetanse, men det er ikke noe minimumskrav om antall tilsatte. Beredskapsløsningens krav om minst fire førstestillinger begrenser unødvendig hvilke fag som kan kvalifisere for særfinansiering, og tar ikke hensyn til at mange utsatte fag i realiteten dekkes av én eller to personer. For et fag som vurderes nedlagt, med få ansatte og/eller få studenter, vil det være en stor risiko for institusjonen å forplikte seg til å finansiere flere stillinger etter den midlertidige perioden med tilleggsfinansiering.

En klar svakhet ved den foreslåtte beredskapsløsningen er tidspunktet for når den slår inn. Når nedleggelse av et fag formelt er vedtatt i universitetsstyret, vil mye allerede ha skjedd i forkant av dette vedtaket. Det er normal prosedyre å stanse opptaket til et studietilbud ett eller to år i forkant av et slikt vedtak, oftest fordi lærere har permisjon eller har gått av med pensjon, og man ikke lenger har kapasitet til å undervise et fullt studieløp.

Selv med mulighet for å søke om forlengelse av særfinansieringen vil en ramme på fem år være for kort for å gi den nødvendige forutsigbarhet, og i praksis for kort for å gjennomføre tilsettinger og opptak til program.

Rapporten betoner samfunnsnytte og -behov som et viktig kriterium for å gi tilleggsfinansiering for å bevare et fagtilbud. Vi stiller oss bak dette. Utvalget peker på en del sider ved universitetenes oppdrag og hensynet til globale utfordringer, men berører imidlertid ikke den samfunnsmessige etterspørsel som ligger i regjeringens politikk og internasjonale strategier. Eksempelvis omfatter Regjeringens Panorama-strategi samarbeid med de såkalte BRICS-landene (Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika og Japan). Det er en forventning om at universitetene opprettholder forsknings- og studietilbud til støtte for norske interesser i disse landene. Her ser vi på HF/UiO at undervisning og forskning på India/Sør-Asia og Brasil (språk, kultur og områdestudier) i dag er under press på grunn av lav etterspørsel blant studentene. Språk/kultur/områdestudier av utenriks-, handels- eller sikkerhetspolitisk viktighet for Norge må være med på listen over samfunnsbehov som kvalifiserer for å omfattes av en beredskapsordning.

Avslutning

Det viktigste grepet for å sikre en fortsatt faglig bredde innen humaniora, er at fagene gis en finansiering som tar høyde for nye krav til undervisnings- og læringsformer. En eventuell beredskapsordning for utsatte fag bør komme i tillegg til dette, og det bør vurderes om ordningen også kan gjelde for fag med færre enn fire førstestillinger.

Fakultetet er opptatt av nasjonalt samarbeid og arbeidsdeling, men etterlyser økonomiske incentiver som kan bidra til å videreutvikle samarbeid

om bl.a. utsatte småfag. En beredskapsløsning som ivaretar institusjonenes autonomitet er langt bedre enn den danske modellen.

Frode Helland

Dekan

Monica Bakken

Fakultetsdirektør

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på www.regjeringen.no.